

Koordinacja realizacji zadania oraz działań krajowych w zakresie ochrony zasobów genowych roślin ogrodniczych

Temat realizowano w ramach zadania celowego 1.1 Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Głównym celem zadania jest zapewnienie spójności podejmowanych w kraju działań w zakresie ochrony zasobów genowych roślin ogrodniczych. W realizację tego celu zaangażowanych jest kilka instytucji zewnętrznych wyspecjalizowanych w zabezpieczeniu przed utratą zasobów genowych danego gatunku lub grupy roślin, których prace wymagają koordynacji i monitorowania. W ramach zadania prowadzone są także konsultacje z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a Instytut Ogrodnictwa – PIB stanowi dla Ministerstwa wsparcie eksperckie w pracach grup roboczych Komisji Europejskiej związanych z przygotowaniem do spotkań w ramach Międzynarodowego Traktatu o Zasobach Genetycznych Roślin dla Wyżywienia i Rolnictwa oraz w bieżących pracach związanych z interwencjami Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027 i działaniami podejmowanymi w celu ochrony zasobów genowych roślin ogrodniczych w Polsce i na arenie międzynarodowej.

W pierwszej połowie 2024 roku uzgodniono harmonogramy prac, opracowano i zawarto umowy na wykonanie usług badawczych-doświadczeń z instytucjami zewnętrznymi. W drugim półroczu otrzymano sprawozdania od kuratorów z przebiegu prac w poszczególnych kolekcjach w bieżącym roku. Wszystkie instytucje zewnętrzne złożyły sprawozdania merytoryczne oraz rozliczenia w terminach określonych w umowach, a informacje w nich zawarte posłużyły do przygotowania zbiorczego sprawozdania końcowego za 2024 rok z zakresu ochrony zasobów genowych roślin ogrodniczych. W realizację zadań z obszaru „Ochrona roślinnych zasobów genowych roślin ogrodniczych” w 2024 roku było zaangażowanych 8 instytucji zewnętrznych, które realizowały 11 tematów szczegółowych dotyczących prowadzenia następujących kolekcji:

- kolekcja polowych ozdobnych roślin cebulowych,
- kolekcja historycznych odmian róż,
- kolekcja roślin dyniowatych,
- kolekcja roślin warzywnych (w zakresie regeneracji),
- kolekcja winorośli,
- kolekcja polowa szparaga,
- kolekcja jabłoni i utrzymanie w kriobanku gatunków roślin sadowniczych,
- kolekcja starych odmian drzew owocowych na północy Polski,
- kolekcja starych odmian drzew owocowych na południu Polski;
- kolekcja rzadkich gatunków roślin sadowniczych na południu Polski,
- kwerenda puli genowej materiału genetycznego gatunków roślin sadowniczych występujących na Terenach Podgórskich,

Zgodnie z planem w 2024 roku wizytowano następujące kolekcje:

- Kolekcję polową szparaga – Stacja Doświadczalna Katedry Warzywnictwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
- Kolekcję polowych ozdobnych roślin cebulowych w Zakładzie Doświadczalnym Oceny Odmian w Lisewie,

- Kolekcję historycznych odmian róż oraz kolekcję jabłoni i utrzymanie w kriobanku gatunków roślin sadowniczych w PAN OB CZRB w Powsinie.

W 2024 roku IO-PIB w Skierniewicach współpracował z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytutem Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB w Radzikowie, Instytutem Zootechniki – PIB w Krakowie oraz Leśnym Bankiem Genów w Kostrzycy w celu przygotowania projektu kalendarza na 2025 rok upowszechniającego wiedzę o potrzebie ochrony zasobów genetycznych roślin użytkowych, zwierząt gospodarskich i lasów w Polsce. Kalendarz będzie wykorzystywany jako materiał promocyjny w związku z polską Prezydencją w Radzie UE i jubileuszem 20-lecia obecności Polski w Unii Europejskiej.

W ramach zadania 1.1 przygotowano także projekt małego obszaru zieleni miejskiej w postaci modułów, które można dostosować do powierzchni i kształtu terenu. Projekt zakłada wykorzystanie gatunków i odmian drzew owocowych, które – jak wynika z wieloletnich badań prowadzonych w kolekcjach drzew owocowych Instytutu Ogrodnictwa – PIB w Skierniewicach – są najbardziej predysponowane do nasadzeń miejskich i przydrożnych. Projekt został zamieszczony na stronie internetowej IO-PIB i jest ogólnie dostępny.

Ponadto pracownicy IO-PIB udzielali konsultacji telefonicznych i e-mailowych pracownikom MRiRW w celu rozwiązywania aktualnych problemów związanych z ochroną zasobów genowych roślin ogrodniczych. Między innymi konsultowano przygotowanie wkładu Polski do prac zmierzających do usprawnienia funkcjonowania wielostronnego systemu dostępu i podziału korzyści Międzynarodowego Traktatu o Roślinnych Zasobach Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa w związku z udziałem przedstawicieli Polski w posiedzeniu otwartej Grupy Roboczej ds. usprawnienia funkcjonowania systemu wielostronnego Międzynarodowego Traktatu o Roślinnych Zasobach Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa w dniach 16-18.04.2024 r. w Rzymie. Opiniowano także dokumenty przygotowane przez Komisję ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa FAO, takie jak: „Practical guide for the application of the Genebank Standards for Plant Genetic Resources for Food and Agriculture: Conservation via in vitro culture” oraz „Finalization of the Third Report on the State of the World’s Plant Genetic Resources for Food and Agriculture”.

Do centralnej bazy danych o zasobach genowych roślin użytkowych prowadzonej w IHAR–PIB w Radzikowie przekazano informacje o obiektach roślin ogrodniczych scharakteryzowanych i udostępnionych w 2024 roku.

W dniu 10 grudnia 2024 roku dla osób zaangażowanych w realizację zadań obszaru 1 „Ochrona roślinnych zasobów genowych roślin ogrodniczych” zorganizowano w IO-PIB seminarium zdawczo-odbiorcze. Spotkanie otworzyła Dyrektor IO-PIB w Skierniewicach Pani prof. dr hab. Dorota Konopacka, która podkreśliła, że podejmowane działania w ramach obszaru 1 dotyczące ochrony zasobów genowych roślin użytkowych są bardzo ważne dla zachowania bioróżnorodności i wyżywienia ludzkości w dobie dynamicznych zmian klimatu. Na seminarium kierownicy zadań celowych MRiRW 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5 w swoich prezentacjach przedstawili przebieg prac i osiągnięte w 2024 roku cele. Natomiast przedstawiciele instytucji zewnętrznych zaprezentowali sprawozdania roczne z wykonania usług badawczych – doświadczeń.